Кошт паштовай перасылкі аплачаны агулам.

Цана асобнага нумару 250.000 м.

Голас Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3.000000 м.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 400.000 мк., сярод тэксту 300.000 м. і на 4 стр.250.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 19. Вільня, Пятніца, 11-га красавіка 1924 г. Год I.

Проці трактату аб меншасьцях.

У кракаўскім журнале „Przegląd Współczesny“ (за люты 1924 г.) надрукована вельмі цікавая стацьця пад загалоўкам: „*Польская“ сэсія Рады Лігі Народаў*. Аўтар апісывае свае ўражаньні з гэтае сэсіі, адбытай у канцы сьнежня мінулага году, называючы яе „польскай“ затым, што на ёй былі разгледжаны ажно шэсьць польскіх спраў, і ўсе гэтыя справы Польшча *прайграла*.

Шукаючы прычын польскіх няўдач, аўтар сказанай стацьці за галоўную і асноўную прычыну іх лічыць „*поўны ўпадак палітычнага ўплыву Польшчы на заграннічным форуме, як вынік абмылак нашае замежнае палітыкі, а перадусім фатальнага ўнутранага палажэньня польскае дзяржавы*“.

Бо Польшча, як кажа далей аўтар, гэта—„дзяржава, у якой на падставе фатальнага выбарнага закону маладым сацыяльным арганізмам кіруе колькі сот паслоў з вельмі нізкім культурным роўнем; дзяржава, у якой правіца і лявіца напружаюць усе свае сілы, каб перамагчы ў вархольскай і шалёнай партыйнай барацьбе, ведзенай per fas et nefas, бяз ніякае ўвагі на карысьць краю; дзяржава, у якой габінэты зьмяняюцца праз кожныя колькі месяцаў, а перастраіваюцца праз кожныя колькі тыдняў; дзяржава, у якой, згодна з мэксыканскімі ўзорамі, новыя ўрады лічаць сваім абавязкам ня толькі зьмяняць усю сыстэму ўнутранага ўпраўленьня, але часта і замежныя забавязаньні папярэдніх урадаў; дзяржава, якая ня плаціць заграннічных даўгоў, *не выпаўняе сваіх забавязаньняў* і стаецца слаўнай сваей элемэнтарнай несаліднасьцяй....“

Не прадаўжаем далейшых „камплімэнтаў“ аўтара стацьці па адрасу польскіх фінансаў, бо тыя—прынамся ў гэты мамэнт — крыху паправіліся. Затое мы падчыркнулі закід аб невыпаўненьні Польшчай яе забавязаньняў, бо ён абыймае якраз тое, што датычыцца палажэньня і нашага народу пад польскаю ўладаю: *Польшча ў адносінах да беларусаў не выпаўняе ніводнага пункту надпісанага ею трактату аб правох нацыянальных меншасьцяў*.

Здаецца, што гэта даўно ўжо перастала быць сакрэтам для заграніцы і для Лігі Народаў. Пратэсты паслоў меншасьцяў, а ў тым ліку і беларусаў, высказываныя з соймавае трыбуны, разыходзяцца на ўвесь сьвет.... А кожнае такое выступленьне, кожная жальба на ўціск і крыўды балюча б'ець па павазе Польшчы ў вачох замежных дзяржаў. Аднак, найбольш балючым ударам для дзяржаўнае павагі Польшчы будзе той удар, які зьбіраюцца зрабіць ёй *самі палякі*: мы маем на думцы польскі *праект зусім адмовіцца ад трактату аб правох нацыянальных меншасьцяў*, які Польшча падпісала адначасна з вэрсальскім міравым трактатам.

Калі-б правы нацыянальных меншасьцяў *запраўды* шанаваліся ў Польшчы так, як гэта напісана ў польскай канстытуцыі, калі-б Польшча *запраўды* справядліва здаваляла патрэбы сваіх грамадзян беларускае, украінскае, літоўскае, жыдоўскае і нямецкае нацыянальнасьці, дык адмова ад міжнароднага трактату была-бы зусім зразумелая: у адносінах да *дзяржавы, у якой пануе воля і справядлівасьць для ўсіх нацыянальнасьцяў, міжнародныя забавязаньні непатрэбны*, — тым больш, што яны паніжаюць павагу дзяржавы, якую другія дзяржавы *прымусілі* падпісаць гэтыя забавязаньні. І калі ў сваім часе ў Лізе Нацыяў узьнялася гутарка аб тым, што Літва такога забавязаньня не падпісала, дык прадстаўнік Літвы адказаў, што літоўскі ўрад лічыць гэта лішнім, бо дамаганьні трактату аб правох меншасьцяў Літва выпаўняе самахоць, бяз ніякага прымусу звонку.

На вялікі жаль (на жаль перш за ўсё для нас!), *Польшча гэткае заявы зрабіць ня можа*, дый рабіць ня зьбіраецца. У эндэцкай часопісі „Gazeta Warszawska“ надрукована гутарка аб гэтым супрацоўніка яе з маршалкам Сэнату, Тромпчыньскім, які заявіў, што праектаванае *адрачэньне Польшчы ад яе подпісу на трактаце аб правох нацыянальных меншасьцяў* ён лічыць, з увагі на сучаснае палажэньне Польшчы і *з увагі на адносіны Лігі Нацыяў да спраў нацыянальных меншасьцяў у Польшчы,—карысным для інтарэсаў дзяржавы* *).

Можна дваяка разумець гэную „карыснасьць“ адрачэньня ад трактату, аб якой гаворыць п. Тромпчыньскі: для заграннічнае палітыкі Польшчы і для ўнутранае. Пан маршалак Сэнату, як відаць з яго далейшых слоў, мае на думцы апошнюю: ён заявіў, што не спадзяецца, каб адмова ад міжнародных забавязаньняў мела для Польшчы нейкія паважнейшыя вынікі на міжнародным грунце. Значыць, „карысьць“ прадбачыцца для ўнутранае палітыкі. У чым-жа яна можа выявіцца?

Палітыка ваяўнічага польскага нацыяналізму адкрыта імкнецца да таго, каб усіх грамадзян Польшчы няпольскае нацыянальнасьці гвалтам перарабіць на палякоў. Гэтаму якраз і перашкаджае трактат аб меншасьцях—*прынамся на паперы.* І адрачэньне ад трактату магло-бы хіба толькі аканчальна разьвязаць рукі тым, хто карысьць польскае дзяржавы бачыць у барацьбе з „інародцамі“. Толькі-ж *на практыцы* мы зусім ня бачылі, каб трактат гэны каго-колечы зьвязываў, і аб карыснасьці разарваньня яго ў унутраным жыцьці Польшчы прыходзіцца вельмі сумлявацца.

Затое, ня гледзячы на оптымізм пана маршалка Сэнату, мы ні на адну мінуту не сумляваемся, што ў заграннічнай палітыцы Польшчы праектаваны крок меў-бы *катастрафальныя вынікі.* Польшча апірае ўвесь свой дзяржаўны быт выключна на вэрсальскім міравым трактаце, частку якога прадстаўляе трактат аб правох меншасьцяў. *Гэты трактат вялікія дзяржавы, бязумоўна, прыймалі пад увагу, калі зацьвярджалі усходнія граніцы Польшчы, аддаючы ёй Беларускія і Украінскія землі.* І калі гэту цэгліну Польшча самахоць выкіне з фундамэнту, на якім дзержыцца яе дзяржаўная будоўля, дык што станецца з самай будоўляй?!....

„Przegląd Współczesny“ піша: „у Лізе Нацыяў, а бадай і наагул у міжнароднай палітыцы, мы ўпалі ніжэй за Літву“. Калі *ўжо цяпер* Польшча стаіць ніжэй за Літву, каторая ў дзесяць разоў менш за яе, дык у якім палажэньні яна апыніцца, самахоць *падрубаўшы сук, на якім сядзіць*?!....

*) Цытуем паводле віленскіх польскіх газэт („Slowo“).

З Польскага Сойму.

На апошнім паседжаньні Сойму пасол PPS Цупял матываваў сьпешнасьць прапазіцыі ў справе гвалтаў паліцыі ў павеце Гэдзіньскім. Зьдзекі над арыштаванымі—агульнае зьявішча. Цяпер, у зьвязку з забастоўкай, паліцыя абнаглела зусім. У апошняй разьне зранена 37 работнікаў. Адказываючы на інтэрпэляцыю, новы міністар унутр. спраў п. Гюбнэр заявіў, што ім колькі дзён таму ўжо выданы загад да ўсіх аддзелаў дзяржаўнай паліцыі, каб у кожным выпадку, *калі будзе сьцьверджана біцьцё*, віноўнага неадкладна выганяць са службы, *перадаючы справу пракурору*... Міністар „лічыць, што гэты яго загад раз назаўсёды ўжо звольніць яго ад падобных інтэрпэляцыяў“...

Цікава толькі даведацца, *хто-ж* гэта мае, паводле думкі п. міністра, „сьцьвярджаць выпадак біцьця“ і „перадаваць справу пракурору“..—Само начальства віноўнага ў біцьці паліцыянта?... — Тыя самыя „вышэйшыя прадстаўнікі паліцыі“, што, як сьцьверджана ў Сойме, самі адкрыта даводзяць, што дазнаньня рабіць і атрымаць паказаньня ня можна бяз біцьця і катаваньня?.. Дык нічога і ніколі „сьцьверджана“ ня будзе... Кожны міністар унутр. спраў заўсёды, як новая мятла, пачынае з гэткіх прамоў. А пасьля ўсё йдзе па старому...

Сьпешнасьць адкінута 113 галасамі проці 112.

Пасьля пас. вызваленец Вэндзягольскі бараніў сьпешнасьць запросу аб надужыцьцях паліцыі у нашых Дунілавічах. Зьдзекі паліцыі адносна да паслоў лявіцы перайшлі ўжо ўсялякую меру... Паліцыянты і камэнданты ня маюць да іх ніякай пашаны, трактуючы іх таксама, як іх трактуе правая прэса на Крэсах, якая называе іх „бандытамі“, „бальшавікамі“ і т. п.

Сьпешнасьць ізноў адкінута.

А вось, калі пас. Скворонэк унёс інтэрпэляцыю ў справе арыштаваньня *палякоў у нямецкім Шлёнску*, дык сьпешнасьць была прынята...

Дык значыць, — калі ў Польшчы свая паліцыя б'е, дык ратаваць бітага ня сьпешна, бо-ж найчасьцей яна б'е і катуе беларуса, украінца, ці польскага работніка. Сьпешна толькі ратаваць паляка, калі яго б'е *нямецкая паліцыя*. Бо гэта запраўды баліць, бо толькі гэтага вымагае дзяржаўны і нацыянальны гонар большасьці польскага Сойму...

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да Пана Міністра Справядлівасьці і Пана Міністра Унутраных спраў у справе арыштаў у Лідзкім і Слонімскім паветах, зьдзекаў паліцыі над арыштаванымі і трыманьня арыштаваных у вастрогах у працягу 20 месяцаў бяз уручэньня ім акту абвінавачаньня.

У 1922 годзе дзяржаўная паліцыя ўварвалася да хатаў сялян-земляробаў і арыштавала: Дамяніка Мішкініса, Баляслава Мішкініса, Дамяніка Віцбеля, Аляксандра Сенкевіча, Леанарда Казюкевіча, Антона Вэнцюса, Леанарда Піліпка, Міхала Маліса, Флёр'яна Туроніса і Ігната Бэрнатовіча з вёсак Міхальгуны, Грабашы, Лініца, Павасуне, Кракшлі, Крукль, Подэнбе і Даліна, Канеўскай гм., Лідзкага пав. Па заарыштаваньні ўсе былі зьбіты дзікім спосабам і катаваны. Катаваньні адбываліся так: падвешвалі няшчасных за ногі і білі па пятках, бакох і інш. Далей арыштаваных аддалі да дыспазыцыі сьледчага судзьдзі Вінцука Комара, які ў працягу 20 месяцаў вядзе сьледзтва і ня можа давясьці яго да канца. Змучаныя і абураныя вязьні рабілі два разы галадоўку, адну 4-х дзённую, другую $6^1/_2$ дзённую, каб змусіць сьледчага аддаць іх пад суд. Пасьля кожнай галадоўкі судзьдзя Комар завяраў, што сьледзтва хутка закончыць, аднак гэта аказалася нязгодным з праўдай, бо арыштаваныя дасюль знаходзяцца пад сьледзтвам.

Так сама прадстаўляецца справа арышту беларускага вучыцеля Кастуся Сьцяпура з в. Гірычы, Пацаўскай гм., Слонімскага пав., які знаходзіцца ў Віленскім вастрозе.

Дзеля вышэйшага, ніжэйпадпісаныя пытаюцца паноў Міністраў:

1) Ці ведаюць яны аб гэтым?

2) Ці маюць замер талераваць зьдзекі і катаваньні паліцыі над арыштаванымі?

3) Ці лічаць справядлівымі сьледзтвы, што цягнуцца ўжо больш, як 20 месяцаў?

4) Ці маюць замер палажыць канец такому беззаконнаму трыманьню людзей у вастрогах, ня маючы судовых прыгавораў, як падставы да палажэньня кары?

Надзвычайны (6-ты) Усебеларускі Зьезд Радаў.

Адчыненьне Зьезду.

13 сакавіка ў Доме Культуры адчыніўся Надзвычайны (6-ты) Зьезд Радаў пашыранай Беларусі. Пры адчыненьні былі прысутнымі: старшыня Цэнтр. Вык. К-ту РСФСР Калінін, сябра прэзыдыуму Камуністычнага Інтэрнацыяналу Ф. Кон і старшыня Міжнароднага Сялянскага Інтэрнацыяналу Домбаль.

Зьезд адчыніў старшыня Цэнтр. Выкан. К-ту Беларускай Сацыял. Радавай Рэспублікі Чарвякоў.

Прамова стар. Ц.В.К. Б.С.С.Р. Чарвякова.

Таварышы! рабоча-сялянская сярмяжная Беларусь сабралася сягоньня для таго, каб закончыць тыя начынаньні Радавай улады, якія павінны забясьпечыць працоўным Беларусі магчымасьці іх разьвіцьця, вызваленьня з пад усяго таго, што пакінула царская ўлада і акупацыя.

Мы сабраліся дзеля таго, каб пачаць працу нашага Зьезду, які адбудзецца ў надзвычайны час, і на які зьехаліся дэлегаты з тых мяйсцоў, дзе жывуць, у большасьці сваёй, беларусы. З розных куткоў нашай Беларусі прыехала на Зьезд 244 дэлегаты з правам рашаючага голасу, 155 дэлегатаў з правам дарадчага голасу і 290 гасьцей, якія прыбылі дзеля таго, каб у рабоце Зьезду прынялі ўдзел самыя шырокія масы працоўных.

Згодна з канстытуцыяй, мы маем тут прадстаўніцтва ад усіх працоўных Беларусі, а загэтым абвяшчаю VI-ты Усебеларускі Зьезд Саветаў адчыненым.

Мы, таварышы, павінны на Зьездзе вырашаць многа пытаньняў, але сьпярша мы павінны ўшанаваць памяць правадыра нашага Ўладзіміра Ільіча Леніна, ўсё жыцьцё якога было адным вялікім лятуценьнем к вызваленьню прыгнечаных народаў.

Зьезд наш мае вялікае міжнароднае значэньне: на ім мы пакажам усяму сьвету, якім чынам у нашай савецкай дзяржаве вырашаюцца нацыянальныя пытаньні, якія буржуазны строй ніяк ня можа вырашыць... У нашай дзяржаве мы бачым брацкае супрацоўніцтва ўсіх народаў...

Перад нашым Зьездам стаяць пытаньні ня толькі важныя, але і трудныя. Наша старана знаходзіцца ў надзвычайна цяжкім эканамічным становішчы, і нам трэба вырашыць пытаньні аб адбудаваньні нашай сельскай гаспадаркі, прамысловасьці, нар. асьветы, якая знаходзіцца ў нас у вельмі дрэнным становішчы, больш за палавіну нашага жыхарства астаецца няпісьменным...

Мы будуем сваё жыцьцё сваімі ўласнымі рукамі. Толькі рабочыя і сяляне павінны быць на ўсіх адпаведных мяйсцох нашага дзяржаўнага апарату...

Мы—Радавая Беларусь, як роўны з роўным, як вольны з вольным, з усімі другімі радавымі сацыялістычнымі рэспублікамі вырашым вялікія задачы, якія стаяць перад усім чалавецтвам.

Дзеля таго, каб памагчы вырашыць усе нашы пытаньні, ад якіх залежыць будучына нашай Беларусі, прыбыў да нас з Масквы М. І. Калінін. Гэты факт даказвае, што наша Беларуская рэспубліка заўсёды атрымае брацкую дапамогу ад РСФСР, ад КП. Лепшыя сыны працоўнага народу стаяць у радох КП, і толькі па гэтай прычыне наша дзяржаўная праца зрабіла тое, што нас прызналі. І ўва ўсёй нашай працы мы будзем спраўляцца з посьпехам з усімі сваімі заданьнямі. Мы адбудуем нашу гаспадарку, нашу культуру. І сумесна з усімі працоўнымі мы дасягнём будаваньня СССР ня толькі на тэрыторыі быўшай царскай Расеі, але і ўва ўсім сьвеце.

Някай жыве VI-ты Ўсебеларускі Зьезд Радаў.

Прэзыдыум зьезду.

Для кіраўніцтва працаю зьезду выбіраецца прэзыдыум зьезду ў ліку 25 асобаў, ганаровымі сябрамі прэзыдыуму выбраны Сталін, Калінін, Рыкаў, Домбаль, Кон, Пятроўскі, Нарыманаў.

Прамова Калініна.

Таварышы! Па даручэньню Партыйных і Радавых Органаў С.С.Р.Р. вітаю дэлегатаў 6-га Надзвычайнага Усебеларускага Зьезду Саветаў.

Таварышы! селянін Беларусі пры царскай уладзе быў самы забіты і някультурны.

І калі моц Радавых рэспублік, галоўным чынам, засноўваецца на саюзе між рабочым і селянінам, то ў Беларускай Рэспубліцы, дзе асабліва цяжка жылося сялянам, грунтоўнай ідэяй палітыкі павінен быць саюз рабочага з сялянствам.

Ёсьць шмат вялікіх дзяржаў, якія складаюцца поўнасьцю з сялянства, і ў гэтых дзяржавах шматмільённыя сялянскія масы знаходзяцца ў самых цяжкіх умовах, дзякуючы таму, што яны ня маюць рабочай клясы, не цэмэнтыраваны рабочай клясай.

Толькі тады, калі сялянскія масы маюць цесную сувязь з рабочымі, можа выявіцца ўся магутнасьць і ўся сіла рабочай клясы.

Някай ваш Надзвычайны Зьезд, апрача ўсіх заданьняў, якія ён будзе выконваць, яшчэ глыбей спаяе саюз між рабочай клясай і сялянствам, бо гэты саюз разгорне магутную сілу ня толькі ў галіне непасрэднай абароны і барацьбы Рэспублік з ворагамі, але разгорне свае сілы на новыя творы за лепшае будучае, за народную культуру. (Аплёдысмэнты).

Прамова Кона.

Паважаныя таварышы! Вітаю вас ад імя 3-га Камінтэрну. Вітаю вас у гэты ўрачысты для Беларусі мамэнт, які саўпадае з пяцёхгодзьдзем Камуністычнага Інтэрнацыяналу. 3-ці Інтэрнацыянал — гэта Інтэрнацыянал дзела, а ня слова. Ён не раўня 2-му Інтэрнацыяналу. Ён быў повен барацьбы тады, як сябры 2-га Інтэрнацыяналу глуміліся над намі, гаварылі, што мы ўтапісты.

Пад кіраўніцтвам нашага правадыра, мы прызвалі працоўных прыпомніць словы: „Пралетарыі ўсіх краёў злучайцеся!“ Гэта пачулі ўсе і к нам пачалі ісьці ўсе прыгнечаныя. І тады, як мы баранілі іх правы, буржуазія выкінула новы лёзунг прыгнечаньня: там загаварылі аб „самаапрадзяленьні нацыяў“. Яны самаапрадзялілі іх так, што прайшлі з мячом па целу ўсіх народаў, зрабілі іх яшчэ больш прыгнечанымі. Адтуль мы чуем крыкі заарыштаваных, якімі напоўнены іх турмы, і гэта толькі за тое, што гэтыя няшчасныя паверылі ў гэта „самаапрадзяленьне“.

Я яшчэ раз гавару, што мы ня 2-гі Інтэрнацыянал, Інтэрнацыянал слова, а мы Інтэрнацыянал дзела.

У нас ня штык вырашае, а воля жыхарства! Жыхарства выявіла сваю гатоўнасьць аб‘яднацца з вамі пад аднэй дзяржаўнай страхой, і вось стараста гэтай дзяржавы, да якой раней належалі далучаныя да вас землі, зьяўляецца сюды і вітае вас (Аплёдысмэнты).

Паважаныя таварышы, калі я гавару перад вамі, вы аб‘ядналіся толькі ў аднэй частцы, якая была на Ўсходзе, дзе, як гаварыла буржуазія, была ўлада „варваров“ бальшавікоў.

Але вы яшчэ не аб‘ядналіся ў другой частцы на Захадзе. (Аплёдысмэнты).

У гэту вельмі ўрачыстую гадзіну я не магу не ўказаць на адзін момант, важны ня толькі для аднэй Беларусі. Тое, што робіцца цяпер тут — гэта жывая справа, жывы заклік да ўсіх прыгнечаных, да ўсіх, хто мучыцца.

Гэта ёсьць указаньне шляху ўсім прыгнечаным. Гэта ёсьць заклік пад сьцяг Камуністычнага Інтэрнацыяналу!

Пад гэтым сьцягам злучайцеся народы ўсяго сьвету і вы пераможаце!

Прамова Асаткіна.

Асновы нашай нацыянальнай палітыкі.

З прывітаньнем ад імя Беларускага Бюро ЦК. РКП выступае Асаткін.

Расейская Камуністычная Партыя ў сваёй праграме па нацыянальным пытаньні кіруецца:

1) Палітыкай зблізэньня пралетарыяў і паўпралетарыяў розных нацыянальнасьцяў для супольнай барацьбы проці паноў і буржуазіі.

2) Зьніштажэньнем усіх і ўсялякіх прывілеяў якой-бы ня было нацыянальнай групы. Неабходна поўнае раўнапраўе нацыяў і прызнаньне за калёніямі і нероўнапраўнымі нацыямі права на дзяржаўнае адлучэньне.

3) На шляху да поўнага адзінства партыя выстаўляе фэдэрацыйнае аб‘яднаньне дзяржаў, арганізаваных па савецкім ўзоры.

Праграма партыі зазначае, што з боку пралетарыяту тых нацыяў, якія зьяўляліся нацыямі прыгнятаючымі, неабходна асаблівая асьцярога і ўвага да працоўных мас прыгнечаных нацыяў. Толькі пры такіх умовах магчыма сапраўднае адзінства нацыянальна-размаітых элемэнтаў міжнароднага пралетарыяту.

Гэтыя асновы кіруюць працаю Савецкае ўлады ў галіне практычнага вырашэньня нацыянальнага пытаньня, якое пры буржуазным ладзе заўсёды і ўсюды было адным з самых балючых.

У дарэвалюцыйны час у Расеі гэтае пытаньне набыло асаблівую вастрату. Царская ўлада абцінала імкненьне нацыянальнасьцяў да аховы і разьвіцьця сваёй роднай культуры і настойна праводзіла палітыку гвалтоўнай русіфікацыі, дзеля чаго вельмі часта натраўляла адзін народ на другі, арганізоўваючы пагромы.

Цяжкая пара для Беларусі.

Асабліва ў цяжкім становішчы знаходзіліся культурнае і гаспадарчае разьвіцьцё акрайных нацыянальнасьцяў.

Культура беларуская пад націскам палёнізатарскай і русіфікатарскай палітыкі пачала заміраць з XVIII стагодзьдзя. Беларуская мова і беларуская пісьменнасьць, раней быўшыя дзяржаўнымі, у значнай меры ў некаторых раёнах выціснуты чужымі мовамі і пісьменнасьцю.

Векавое прыгнечаньне самадзяржаўем асобных нацыянальнасьцяў утварыла сярод, так званых, інародцаў недаверые да расейцаў, як насільнікаў і прыгнятацеляў.

Лютаўская рэвалюцыя 1917 году нічога не зьмяніла ў палітыцы па нацыянальным пытаньні.

Наш вялікі настаўнік Уладзімір Ільіч у 17-ым годзе пісаў, што буржуазія, становячыся рэспубліканскаю, праводзіць такую-ж, як і цары, палітыку анэксый больш тонка і больш прыкрыта.

Гэта цалкам адносіцца і да часовага ўраду, ад якога нацыянальнасьці становяцца ў абарaнцельнае становішча. На акрайнах утвараюцца „нацыянальныя рады“, якія апыняюцца пад кіраўніцтвам буржуазнай інтэлігенцыі кожнай нацыянальнасьці. Нацыянальная буржуазія ажыцьцяўляла праз гэтыя рады самастойныя нацыянальна-буржуазныя дзяржавы ў процілегласьць вялікадзяржаўным поглядам часовага коаліцыйнага ўраду, які ня змог вырашыць нацыянальнага пытаньня.

Кастрычнікаўская рэвалюцыя вызваляе ўсе народы.

Кастрычнікаўская рэвалюцыя на чале ўлады паставіла работніцка-сялянскі ўрад, які дэкрэтам Раднаркому ад 2 лістапада 1917 г. агаласіў:

1) роўнасьць і суверэннасьць народаў Расеі;

2) права на свабоднае самавызначэньне да поўнага адлучэньня і ўтварэньня незалежнае дзяржавы;

3) адмену ўсіх і ўсялякіх нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных прывілеяў і абмежаваньняў;

4) вольнае разьвіцьцё нацыянальных меншасьцяў і этнаграфічных груп, якія насяляюць прасторы Расеі.

Трэці Ўсерасейскі Зьезд Саветаў у сваю чаргу пастанавіў, што „Савецкая Расейская Рэспубліка засноўваецца на грунце вольнага саюзу вольных нацыяў, як фэдэрацыя савецкіх нацыянальных рэспублік“.

У выніку Вялікага Кастрычніка шырокія працоўныя масы нацыянальнасьцяў арганізуюць на акраінах аўтаномныя Савецкія рэспублікі.

Савецкая Беларусь.

Пасьля немцаў у 1918 годзе абвешчана на Беларусі Савецкая ўлада і пасьля польскай акупацыі зацьвярджаецца ў 1920 годзе.

Беларусь падзелена на дзьве часткі, з іх адна знаходзіцца пад Польшчай.

Другая частка складалася з Савецкай Беларусі і некаторых раёнаў, якія ўваходзілі ў братэрскую Р.С.Ф.С.Р.

У 1923 годзе стала магчымым падыйсьці да дэталяў практычнай працы ў справе замацаваньня савецкага будаўніцтва ў БССР і ўстанаўленьня больш дакладных граніц між дзьвюма саюзнымі рэспублікамі.

І вось на гэтым Надзвычайным Зьевьдзе адбываецца завяршэньне працы па ўзбуйненьні Беларусі.

Нячуваны ў сьвеце вопыт.

Таварышы, наш вучыцель і правадыр Уладзімір Ільіч яшчэ ў 16 годзе сказаў, што пралетарыят ня можа абходзіць моўчкі пытаньня аб граніцах дзяржаў і павінен трэбаваць свабоды палітычнага адлучэньня калёніяў і нацыяў.

Перадача паветаў, адыходзячых ад РСФСР да БССР, адбылася па ўзаемнай згодзе дзьвёх братэрскіх рэспублік СССР, бо аснова гэтага Саюзу дабрахвотнасьць і прававая роўнасьць сяброў Саюзу.

Таварышы, Савецкая Расея робіць нячуваны яшчэ ў сьвеце вопыт арганізацыі супольнага жыцьця цэлага шэрагу нацыянальнасьцяў у рамках адзінае пралетарскае дзяржавы на аснове братэрскае згоды.

Шэсьць год рэвалюцыі паказалі, што вопыт мае поўны посьпех.

Наш кожны крок павінен дапамагаць народным масам прычасьціцца да вышэйшай пралетарскай культуры ў формах, адпавядаючых нацыянальнаму вобліку масаў.

Заветы Ільіча ажыцьцяўляюцца.

Беларускае бюро ЦКРКП, якому даручана праводзіць у жыцьцё заветы Ільіча на Беларусі, моцна верыць, што 6-ты Зьезд Саветаў у сваёй працы супольна з Белбюро ЦКРКП, разам з кампартыяй цьвёрда будзе помніць заветы Уладзіміра Ільіча, які ў траўні 1917 году пісаў:

„Таварышы рабочыя і сяляне, ня гвалтам трэба прыцягваць другія народы да саюзу з вялікаросамі, а толькі сапраўды дабрахвотнаю згодаю, немагчымаю без свабоднага аддзяленьня.

Чым свабодней будзе Расея, чым больш рашуча прызнае наша рэспубліка свабоду аддзяленьня невялікарускіх нацыяў, тым больш пацягнуцца да саюзу з намі другія нацыі, тым менш будзе непаразуменьняў, тым шчыльнейшым будзе братэрскі саюз Расейскай пралетарска-сялянскай рэспублікі з рэспублікамі другіх нацыяў, так сказаў Ленін. Так думае і робіць Расейская Компартыя.

Далей з прамовамі выступалі: ад Сялянскага Інтэрнацыяналу Домбаль, ад Чырвонай арміі Тухачэўскі, ад Цэнтр. Бюро Праф. Саюзаў Беларусі Ходан.

Прывітаньне беларускай сялянкі.

На трыбуну ўзыходзіць сялянка Лапацэвіч са Случчыны.

— Наша бацькаўшына, — кажа яна, — для нас вельмі цэнная. Нашаю бацькаўшчынаю зьяўляецца наша палоска. Абрыдзела мне праца пры панах. Цяжка было тады. Цяпер я думаю кінуць гэту старую бацькаўшчыну і збудаваць сабе новую. Гэта новая бацькаўшчына—тая самая старая палоска. Толькі трэба нам сабраць усю зямлю ў адно мейсца, каб ня было межаў і палос. Вось гэта і будзе новая бацькаўшчына.

Калі мы сойдземся ў кучу, калі мы завяжам моцны вузел, і ніхто наш вузел не разьвяжа. Нашы дарогі—сялян і рабочых—сыйшліся.

Палітычныя падзеі.

Прысуд у справе варшаўскай камуністычнай моладзі.

Працэс 31 абвінавачаных у прыналежнасьці да Саюзу камуністычнай моладзі ў Польшчы, які зьяўляецца Сэкцыяй Міжнароднага Саюзу Моладзі, пасьля 10 дзён расправы скончыўся. Суд прысудзіў аднаго на 6 гад. катаржнай турмы; двух—на 5 гад. 2 — на 4 гады; аднаго—на $3^1/_2$ гады; 7—на 3 гады катаржнай турмы, як усіх папярэдніх; 4 — на 3 гады крэпасьці; 1—на $1^1/_2$ года крэпасьці; рэшта апраўданы. Пасьля абвешчаньня прысуду адзін з засуджаных крыкнуў: „камэдыя скончана“, і ўсе хорам запяялі „Інтэрнацыянал“...

Пяты кангрэс III Інтэрнацыяналу.

У хуткім часе пачнецца пяты кангрэс Комінтэрну. На парадку дня—справы нацыянальныя ў ССРР., Польшчы і Чэхаславакіі, палажэньне інтэлігенцыі, сялянскі інтэрнацыянал, фашызм і выбары ў Выканаўчы Камітэт.

Камуністы ў Баўгарыі.

Баўгарскі ўрад аб'явіў нелегальнай камуністычную партыю і зачыніў усе яе ўстановы. З прычыны гэтага мае быць сканфіскавана ўся маемасьць рухомая і нярухомая партыі...

Ня любяць праўды.

Карэспандэнт ангельскай газэты „Дэлі Гэральд“ высланы па загаду Мусоліні з Рыму за тое, што крытыкаваў у сваіх справаздачах выбарныя махінацыі фашыстаўскага ўраду... Карэспандэнт з італьянскім прозьвішчам аказаўся ангельскім грамадзянінам і асабістым прыяцелем Мак-Дональда. Спадзяюцца вострага канфлікту паміж Італіяй і Англіяй...

Выбарная барацьба ў Нямеччыне.

У часе выбарнага мітынгу нацыяналістаў у Франкфурце выбухла бойка паміж імі і камуністамі, у якой узялі ўдзел больш як 200 асобаў. Бомбай ранена 8 чалавек...

Перамена назовы нарвэжскай сталіцы.

Сталіца Нарвэгіі замест старой назовы „Хрысьтыянія“ названа мае быць „Ослоо“. Панашаму — ня зусім мілагучна.

Прысуд у справе бамбістаў Вечоркевіча і Богінскага.

Ваенны суд выдаў прысуд у справе абвінавачаных у бамбістскіх замахах ахвіцэраў Вечоркевіча і Богінскага. Абодвы прызнаны невінаватымі ў замахах на Варшаўскі ўнівэрсытэт, але за рэшту праступленьняў ізноў прысуджаны да сьмяротнай казьні. Абарона падае скаргу ў Найвышэйшы Суд ужо толькі на меру кары. Калі і той суд адмовіць зьмены, дык тады ўжо толькі Прэзыдэнт можа злагодзіць лёс асуджаных...

Гвалты над беларускімі пасламі у Сойме.

У часе дыскусіі над сьпешнай прапазіцыяй пасла Дэнбскага у справе прасьледаваньня палякау у Літве пасол Тарашкевіч зазначыу, што асобы, падпісаушыя прапазіцыю, самі маюць нячыстыя рукі у адносінах да уласных нацыянальных меншасьцяу. Праграма гэтых паноу зьмяшчаецца у словах „нішчыць і апалячваць“.

Гэта выклікала цэлую бу сярод польскіх нацыяналістау. Э дэцкія і пястоускія паслы кінул ся да Тарашкевіча з кулакамі мелі замер пабіць нашага пасл

Польскім чарнасоценцам мал зьдзекау над нашым сялянствам яны ужо хочуць стасаваць такія- зьдзекі і гвалты нават да нашы паслоу у Сойме.

Ня маюць прытулку.

Сям'я быўшага грэцкага караля, што гасьціць у Букарэшце (сталіца Вэнгрыі) зьвярнулася да францускіх уладаў за дазваленьнем пасяліцца ў Ніццы, але Пуанкарэ адмовіў дазволу... Тады яна запрасіла ангельскі ўрад, каб пусьціў у Лёндын, але Мак-Дональд таксама адмовіў. Вэнгерскі ўрад таксама мае клопат з гасьцямі... Можа, нарэшце Швайцарыя прыме высокіх гасьцей...

Барацьба з урадам Мак-Дональда.

Ангельская буржуазія распачала барацьбу з урадам Мак-Дональда. Буржуазія, як кансэрватыўная, так і лібэральная ня можа згадзіцца нават на такую умяркаваную палітыку, якую вядзе Мак-Дональд. У часе першага чытаньня ўнесенага ўрадам законапраекту аб ахароне кватэрантаў, частка лібэралаў галасавала разам з кансэрватарамі і дзеля гэтага законапраект праваліўся. Таксама адкінута іншая ўрадовая прапазіцыя, аб зацьвярджэньні некаторых выдаткаў, якія зрабіў урад. Ангельская прэса лічыць, што ўрад Мак-Дональда пасьля Вялікадня прымушаны будзе падацца ў адстаўку.

Вынікі выбараў у Італіі.

Згодна з аблічэньнямі „Giornale d' Italia“, новы парлямэнт будзе складацца з 374 пасloў з урадовага сьпіску (фашыстаў), 65 сацыялістаў розных кірункаў (у тым ліку 13 камуністаў), 39 пополяраў, 19 лібэральных дэмакратаў, 11 дэмакратаў, 12 канстытуцыйнай апазіцыі, 4 славянаў, 7 рэспубліканцаў, 3 сялян, 2 сябраў сардынскай партыі чыннай палітыкі.

Вынікі выбараў у Баварыі.

„Lokal-Auzeiger“ прадбачыць гэткі склад баварскага Сойму: баварская народная партыя 30 мандатаў, народны саюз—16, сацыялісты—14, сялянскі саюз 7, камуністы—7, правыя—6, нямецкі блёк—3, нацыяналісты 1.

Памяткі па Леніну.

Да Кракава прыехаў са згоды цэнтральны уладаў у Варшаве народны Камісар Радавай Расеі Фюрстэнбэрг-Ганэцкі. Гэты прыезд мае на мэце сабраць памяткі па Леніну з часу яго прабываньня ў Галіччыне. Ленін жыў у 1912 і 1913 г. у Кракаве пры вул. Любамірскіх 51 і ў Пороніне дзе пакінуў некалькі пачак з кніжкамі і дакумэнтамі. Гэтыя рэчы з дазволу польскага ўраду высланы да Варшавы, адкуль будуць высланы ў Маскву. Ганэцкі мае замер сабраць рэшту памятак і сфатаграфаваць яго даўнае памешканьне ў Кракаве, а таксама і тыя дамы, дзе жылі Каменеў і Зіноўеў.

Камітэт для спраў Нацыянальных меншасьцяў.

Пры Міністэрстве Унутраных Спраў утварыўся Камітэт для спраў народных меншасьцяў, у склад якога ўвайшлі:

Пасол Недзялкоўскі (П.П.С.), пасол Стан. Грабскі, былы мін. Асьветы, львоўскі адвакат Левэнгэрц, сэнатар Кашніца і Аўгені Старчэўскі.

„Справы крэсовэ“.

На апошнім паседжаньні Рады Міністраў пастаноўлена рашуча скрануць з месца справу крэсавай палітыкі... Даручана мін. прасьветы ў адзін тыдзень прыгатаваць „праграму школьніцтва крэсовэго“... Міністру ўнутр. спраў прадставіць праз 2 тыдні праграму „ў справах моваў і самаўрадаў на Крэсах“...

Мін. Міклашэўскага беларускае грамадзянства ўжо знае добра па яго „праграме школьніцтва“, якую ў нас у Вільні сьцісла праводзіць п. Куратар Гонсёроўскі...

На нарадзе быў высунуты праект... павялічэньня і „зьмілітарызаваньня“ паліцыі.. — у тым сэнсе, што ваенныя ўлады маюць быць адданы у распараджэньне адміністрацыйна - паліцэйскіх уладаў... З другога боку, над паліцыяй будуць пастаўлены ўлады вайсковыя... Так, праўда, досыць недарэчна піша „карэспандэнт“ Dzien. Wileńskiego“...

Аб місії беларускае моладзі.

Наш беларускі народ?...

Што можа даць ён у скарбніцу агульначалавечай культуры, што можа ён выявіць?...

Ці адшукае ён сваю „кветку шчасьця“, ці ачаруе сваім творчым геніем неаб'ятныя абшары беларускае зямлі-цаліны?

Ці разьляціцца па сьвету яго крылатая думка?..

Так. Ёсьць аб чым падумаць цяпер нам, беларусам, асабліва моладзі...

Бо стаімо мы перад будучынай нашай, перад таёмнасьцю нашага лёсу. Стаімо перад днём новым, даўно чаканым, перад бурным этапам нашае гісторыі.

* * *

— „Пабачым, ці здольны палякі стаць народам“—сказаў калісьці Наполеон.

Больш ста гадоў ужо прайшло з таго часу, калі гэтае ракавое запытаньне стаяло перад польскім народам так, як яно стаіць цяпер перад намі, беларусамі.

І што-ж мы бачым?... З боль'ю ў сэрцы мы павінны прызнаць, што польскі геній не сказаў яшчэ свайго слова, не счараваў яшчэ сваімі праменьнямі ні працоўных грамадаў польскіх — ні тым болей нас, блізкіх суседзяў польскае нацыі.

Парэзаны калісьці на часткі, як і мы цяпер, польскі народ выявіў пэўную энэргію ў барацьбе за сваю волю, за незалежнае нацыянальна-дзяржаўнае істнаваньне.

Адно за другім, цэлы шэраг пакаленьняў змагаліся пад слаўнымі штандарамі вызваленьня народаў, пад гасьлам „За нашу і вашу вольнасьць“! Лепшыя сыны польскага народу гінулі ня толькі на мураўёўскіх шыбеніцах, у вастрогах і тундрах Сібіры, але і на барыкадах у Парыжы...

Поўная драматызму барацьба польскага народу знайшла сабе геніальны адбітак у польскай літэратуры і польскім мастацтве.

Здавалася, што польскі геній ідзе да свае вышыні і дасьць пэўны прыклад іншым паняволеным суседнім народам, пакліча іх на барацьбу...

І што-ж цяпер бачым?..

Замест волі народаў у сучаснай Польшчы — бачым страшэнны нечалавечны ўціск нацыянальных меншасьцяў, сярэдневяковую інквізыцыю ў вастрогах...

Украінскі нацыянальны рух у межах Польшчы носіць ўжо выразны характар фанатызму. Тое-ж самае будзе і з беларускім рухам, калі аб'ектыўныя ўмовы ня зьменяцца...

Паўстанцы, якія палажылі сваё жыцьцё за вызваленьне народаў, пераварнуліся-б у сваіх сьвятых магілах, каб пабачылі, што робіцца цяпер у Польшчы.

Само сабою, мы ня хочам вінаваціць у гэтым агулам польскі народ. Польскія рабочыя і сяляне, ад якіх менш за ўсё залежыць польская сучаснасьць, не нясуць адказнасьці за яе, за ўсё зло, што б'е фантанам з дзяржаўнае і адміністрацыйнае крыніцы...

Будзем верыць, што польскі народ, пабачыўшы запраўдны стан рэчаў, унясе пэўныя „папраўкі“ да гэтае сучаснасьці... Хочацца верыць, што польскі геній падымецца яшчэ высока працоўнымі рукамі і счаруе нас.

Але гэта можа быць толькі заўтра...

* * *

А сягоньня?.. Чаму мы павінны вучыцца сягоньня ў палякоў?! Што павінны забраць і што павінны рашуча адкінуць?..

Само сабою, што слаўныя традыцыі польскага паўстаньня за волю народаў мы павінны ня толькі шанаваць. Глыбока ў сваім сэрцы мы павінны захаваць іх спадчыну. Каханьнем і лягендаю мы павінны абкружыць памяць герояў Волі, піанераў рэвалюцыйнага руху ў нашай краіне.

А польскую сучаснасьць? Адкіньмо яе. Бо яна павінна быць для нас вечным прыкладам, чаго ня трэба рабіць народу, калі ён стане на шлях дзяржаўнага будаўніцтва...

* * *

Адкіньмо сучасную дзяржаўную польскую доктрыну тым болей, што стаім мы перад днём новым... Вэрсальскія слупы, на якіх пабудавана сучасная Эўропа, гніюць. Ня сёньня—заўтра яны рухнуць. І ў гэты час мы павінны быць гатовымі.

Мы, заходнія беларусы, перажываем цяпер самы трагічны этап свайго жыцьця... Запраўдная здань сьмерці лётае над намі. І заданьнем нашым [illegible]мацца да дванаццатае гадзіны. Бадзёрасьць, моцны дух наш павінен адхіліць той меч, які занесен над нашым жыцьцём. Мы павінны дачакацца тэй хвіліны, калі сканае Вэрсальская Эўропа.

* * *

Нашая воля. Ці дачакаемся, ці даб'емся?

У вялікіх муках радзілася яна на сьвет. Пад рокат гарматаў і ў завіруху рэвалюцыі прыйшла да нас ідэя нашае дзяржаўнасьці, маладая чараўніца адраджэньня.

— Воля! Воля!...

Як Прамэтэеў агонь, мы шануем яе. Мы нясьлі і нясем яе цярністым шляхам барацьбы.

Гэта яна склікае, злучае беларускі народ там, на Ўсходзе! Гэта яна ўздымае нашы сілы тут, на Захадзе... Гэта яна асьвятляе шлях маладому беларускаму пакаленьню.

Глядзеце! На зьмену піанерам барацьбы выйшла ўжо маладая раць змаганьнікаў. Не бяда, што яны ў сьвітках зрэбных, у сьвітках палатаных... Змагацца ёй ня страх. Бо б'ецца неўстрашымае сэрца ў грудзёх, бо красуе крылатая думка...

Моладзь Беларусі! Колькі радасьці, колькі лепшых надзей яна абуджае! Дубы — а ня хлопцы. Ніякія сілы пякельныя ня стрымаюць іх.

І калі трэба ісьці далей—пойдуць.

Калі трэба данесьці да канца агонь вызваленьня—данясуць!

Вось першы акт нашае нацыянальнае і рэвалюцыйнае місіі.

А далей?.. Можа, на другі дзень волі спачыць духам. О, гэта была-б самая вялікая памылка! Наш нацыянальны геній сялян і работнікаў беларусаў павінен будзе цьвісьці радугаю і счараваць ня толькі нас. Наша гаспадарка, наша думка, наша песьня, наша літэратура — ўсё нашае жыцьцё павінна будзе закрасаваць купальскімі кветкамі, кветкамі вясны і маладога шчасьця, і тады можна будзе сказаць: „Так, Беларусы здольны быць народам“.

В. В—ій.

З газэт.

Урад і „крэсовыя“ справы.

Гэтымі днямі ў газэтах зьявілася вестка, ...э палітычны камітэт рады міністраў раз...даў пытаньне аб палітыцы на Усходніх ...млях. Пастанавілі, што міністар асьветы ...працягу тыдня мае падаць падробны пра... рэарганізацыі школ „на Крэсах“, у тым ...у школ „меншасьцяў“, а міністар унутра...х спраў у працягу двух тыдняў павінен ...ць праграму разьвязаньня справы аб мовах ...амаўрадах.

„Рэарганізацыя“ беларускіх школ, якія ...ад зьнішчыў дазваньня, зачыніўшы каля ...0 пачатковых школ, тры гімназіі (Будслаў, ...эсьвіж, Гарадок) і вучыцельскую сэмінарыю ...аруны), выглядае на нейкі няўдатны жарт: ...удна гаварыць аб „рэарганізацыі“ яшчэ *...акуль-што* незачыненых каля дзесяцёх па...тковых школ дзяржаўных і трох прыватных ...мназій, пазбаўленых урадам усякіх правоў і ...апамогі! І польскае кансэрватыўнае „Sło...о“ слушна адносіцца да праектаў ураду з ...алікім недаверыем. Пры гэтым віленскі ор...ан кансэрватыўных абшарнікаў дае шмат ці...авых уваг аб урадовай палітыцы ў Заходняй ...еларусі наагул:

„На справу вайсковай каляніізацыі („асадніцтва“) вытварыўся адналіты пагляд усіх кругоў нашага грамадзянства. Вайсковае асадніцтва асуджана, прызнана работай небясьпечнай і шкоднай—як віленскімі кансэрватарамі, так і віленскімі эндэцкімі коламі, віленскімі дэмакратамі, тутэйшымі прадстаўнікамі „Пяста“, „Вызволеней“, „П.П.С.“, дый беларускімі палітычнымі арганізацыямі.

„Усе польскія партыі, або правільней: сябры ўсіх польскіх партыяў, паходзячыя з Віленшчыны і суседніх ваяводзтваў, — даводзячы, што вайсковае асадніцтва выклікала проціпольскія і процідзяржаўныя настроі сярод тутэйшага жыхарства, што і далей гэтыя настроі ўзмацовывае—і то ня толькі сярод праваслаўных, але нават і ў каталіцкіх і польскіх (?) вёсках“.

Як-жа да гэтага адносіцца польскі ўрад? А вось як:

„Цэнтральны ўрад лічыць адпаведным абвясьціць у № 18 Dz. Ustaw новы выканаўчы загад у справе вайсковага асадніцтва, які суліць далейшае вядзеньне гэтай „нішчыцельскай“ работы, а п. мін. Грабскі абяцуе, што крэдыты для вайсковых асаднікаў лічыць за адну з найбольш сьпешных спраў“.

Далей „Słowo“ пераходзе да школьнае справы, адзначаючы, што

„З усіх аддзелаў нашае адміністрацыі, іменна, аддзел агульнае народнае асьветы вядзецца ў нас найгорш“.

„Нашыя школы пачалі зьнеахвочываць народ да польскае навукі (—ну, здаецца, ахвоты да яе ніколі ня было!—*Рэд.*), што можна падцьвярдзіць радам канкрэтных прыкладаў“.

І газэта даходзіць да такога „распачлівага“ вываду, што жадае,

„каб цэласьць спраў публічнага ўзгадаваньня і школьнае палітыкі была перададзена нейкай грамадзкай эдукацыйнай камісіі. якая знаходзілася-бы ў Вільні“.

Як бачым, гэта ўжо першы крок у кірунку дамаганьня *аўтаноміі для Заходняе Беларусі*! Аднак, газэта ў гэты мамэнт не бярэцца за разьвязку беларускага пытаньня наагул, адзначаючы толькі незразуменьне яго польскім урадам.

Мімаходам газэта робіць цікавае прызнаньне, што існавала думка (у каго?) арганізаваць

„масавую навуку студэнтаў беларусаў з нашага краю і з-за кардонаў у ўнівэрсытэце Стэфана Баторага.“

але гэта думка пакінута, і

„польскае панаваньне выяўляе прост нязвычайнае ваганьне—ад дурноты numerus clausus для беларусаў да тварэньня сваімі рукамі беларускае іррэдэнты“.

Адзначыўшы ўрэшце, што сярод беларускіх сялян усё больш узрастае сьвядомасьць, што яны „ані маскалі, ані палякі“, „Słowo“ затрымліваецца на польскай адміністрацыі ў Заходняй Беларусі, кажучы:

„Пункт цяжару ў разьвязаньні беларускага пытаньня трэба перанесьці на законнасьць паступаньня адміністрацыі краю. Адміністрацыя гэтая павінна яму імпанаваць сваей спраўнасьцяй і справядлівасьцяй, а такжа сваей павагай. Восьжа адміністрацыя нашая ані спраўная, ані, як сьлед, справядлівая“...

Аб апошнім аж залішне добра ведае кожын беларус! А інтэрпэляцыі і заявы нашых паслоў у Сойме аб гвалтах адміністрацыі — гэта „голас гукаючага ў пустыні“!

І „Słowo“ кажа праўду, сумляваючыся ў карыснасьці нарад палітычнага камітэту рады міністраў,—нарад, на якія і мы абсалютна ніякіх надзей не ўскладаем.

Праўда, у нарадах прыймае ўчасьце і „сацыяліст“, пасол Недзялковскі, родам з Вільні. Але яго мы ведаем, як самага ярага польскага нацыяналіста, які цьвёрда стаіць на тым паглядзе, што ў Віленшчыне жывуць... адны толькі палякі! І „Słowo“ ізноў мае рацыю, кажучы аб ім:

„П. Недзялковскі ня можа выступаць, як знаўца нашых адносінаў: многа зрабілася ў нас перамен ад таго часу, калі сягоньняшні тэарэтык польскага сацыялізму і пасол ад места Плоцка засядаў у Вільні ў урадзе саюзу паступова-незалежніцкае моладзі Сярэдніх школ!“

Тым больш, дадамо ад сябе, што і ў тыя часы п. Недзялковскі ў нацыянальных пытаньнях выяўляў чыста эндэцкую заядласьць і тупасьць, якая з гадамі магла ў яго толькі ўзмацавацца.

Галасы з вастрогаў.

З Беластоцкага вастрогу.

У № 55 „Trybuny Robotniczej“ зьмешчана карэспандэнцыя з Беластоку аб палажэньні вязьняў у Беластоцкім вастрозе. Паасобныя кавалкі гэтай карэспандэнцыі былі сканфіскаваны, дзеля гэтага прыводзім толькі тое, што засталося некранутым цэнзарскім алаўком.

„Беластоцкі вастрог, які знаходзіцца ў цэнтры Заходняй Беларусі, замкнуў у сваіх мурох дзесяткі сялян і работнікаў, засуджаных па царскіх 108 і 109 артыкулах. —

Кормяць вязьняў горш, як у іншых вастрогах. Дзенная порцыя складаецца з $^1/_6$ фун. хлеба і крыхі бруднай, мутнай вады, якая завецца зупай. Яшчэ больш дакучлівыя маральныя цярпеньні. Дасюль палітычныя вязьні яшчэ цалком не аддзелены ад крымінальных і ня раз сядзяць разам з бандытамі і канакрадамі. Усе пратэсты вязьняў застаюцца бяз водгуку. Палітычным вязьням засталося апошняе аружжа—галадоўка; галадоўкі застаюцца адзіным спосабам барацьбы і пацягваюць за сабою ўсё большыя ахвяры. **У працягу апошніх 9 месяцаў згінула ў часе галадовак каля 10 вязьняў.** Асабліва трагічнай была апошняя галадоўка ў ліпні леташняга году. *) У галадоўцы прынялі ўчасьце каля 37 асобаў, **у тым ліку беларускія кабеты вучыцелькі і два старыкі, якія мелі больш за 52 гады.**

Палітычныя вязьні дамагаліся тады: аддзяленьня палітычных ад крымінальных, выціраньня падлогі сьціркай, людзкіх адносінаў і г. д.

Адміністрацыя жорстка расправілася з галадаючымі. —

Ахвярамі гэтай галадоўкі сталіся, як чытачом ужо напэўна вядома, тав. Пантэль, работнік з Берасьця і беларус-селянін Бандарчук.

Апрача таго да апошняга часу шмат вязьняў цяжка хварэе з прычыны гэтай галадоўкі. **Нядаўна памёр адзін з хворых тав. Карусь Барташук.**

Галадоўка, якая цягнулася 8 дзён, не дала ніякіх вынікаў і цяпер варункі ў вастрозе засталіся тыя самыя, што й перад галадоўкай.

Лік беластоцкіх вязьняў даходзіць цяпер да 70. На асаблівую ўвагу заслугоўваюць.

1. Тав. работнік з Менску па прафэсыі шавец— **53 гадоў.** Браў учасьце ў работніцкім руху ў Менску і Вільні **ў часе першай рэвалюцыі 1905—1906 г. г.** Арыштаваны ў 1919 г. ў Вільні, па падазрэньні ў здрадзе стану, засуджаны палявым судом на бязсрочны вастрог. Кару адбывае ў асобнай камэры беластоцкага вастрогу.

2. Інтэлігент, прафэсыянальны працаўнік (адвакат) з сялян Заходняй Беларусі. Засуджаны **на 8 гадоў вастрогу.**

Пралетарыят Беласточчыны робіць вялікія высілкі, каб захаваць ад голаду сваіх таварышоў, якіх лёс кінуў за краты.— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Аднак дапамога ўсё больш становіцца труднай, у Беластоцкі вастрог, як цэнтральны для ўсей Заходняй Беларусі, садзяць усё больш вязьняў. У жніўні іх было 37, у лістападзе 52, а ў студзені лік іх павялічыўся да 70. —

Нам удалося захаваць сваіх таварышоў ад мукаў голаду і збавіць ад згубы іх сем'яў, якіх у Беласточчыне налічваецца 22.

Не сумляваемся, што надалей братняя дапамога будзе адбывацца бяз пярэрвы“.

Беласток, 12-га сакавіка 1924 г.

*) Гл. „Вольны Сьцяг“ № 3. (Рэд).

У вастрогах Польшчы знаходзіцца больш, як 4.000 палітычных вязьняў: беларусаў, украінцаў, палякоў, літоўцаў, жыдоў, немцаў.

Зьбірайце ахвяры на дапамогу палітычным вязьням!

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні. 14-га гэтага красавіка а 5 гадз. па паўдні ў памешканьні Цэнтр. Белар. Школьн. Рады (Віленская 12, п. 6) адбудзецца Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні. Парадак дня: перавыбары прэзыдыума. Прысутнасьць усіх сяброў абавязкова.

Агульны сход Беларускага Навуковага Таварыства адбудзецца ў нядзелю, 13-га красавіка а 11 гадз. раніцы ў залі Беларускае Гімназіі (Вострабрамская 9). Парадак дня: 1) Справаздача Ураду Т-ва. 2) Плян далейшае дзейнасьці. 3) Папаўненьне складу Ураду. 4) Бягучыя справы.

Сход гэты—паўторны і будзе правамочны пры кожнай лічбе прыбыўшых сяброў Т-ва.

Зацьверджаньне статуту Польска-Беларускага Таварыства. Міністэрства Ўнутраных спраў паведаміла Дэлегатуру Ураду ў Вільні, што прадстаўлены ў Міністэрства статут Польска-Беларускага Таварыства зацьверджаны.

Арганізацыйны сход новага таварыства мае адбыцца ў хуткім часе, магчыма нават перад Вялікаднем.

Школьная справа на Крэсах. У сувязі з абгавараньнем цяпер у Радзе Міністраў справы Крэсовых ваяводзтваў, выехаў да Варшавы Куратар Віленскага Школьнага Вокругу п. Гонсёроўскі на зьезд ваяводаў і куратараў Усходніх Крэсаў.

Весткі з вёскі.

Панская лісіца і мужыцкая кошка.

(М-ка Вязынь, Вялейскага пав.).

У абшарніка Гічэвіча хтось ці ўкраў прыручаную лісіцу. Падазрэньне пала на аднаго хлапца, які служыў у дварэ. Узялі хлапца на пастарунак для дапросу і там яго так білі, так зьдекаваліся, што ён і роднага-б бацьку абгаварыў, а ня толькі сваіх знаёмых з другога фальварку. Злавілі і тых двух і таксама дапрасілі і „дошкай“, і „канчукамі“, і „сьвінцоўкай“, і патроны клалі паміж пальцаў, і вось, гэткім чынам, дазналіся „праўды“: будуць абвінавачанымі і судзіць будуць. Пры гэтым усе паліцыянты, як кажуць людзі, былі надта п'яныя і, каб ня было сьведкаў, дык людзей, што ў той час на пастарунку сядзелі пад арыштам па прыгавору пакаёвага судзьдзі, паліцыянты выгналі вон ноччу на вуліцу, а на другі раз зусім адпусьцілі начаваць да суседніх жыхароў.

Напіўшыся да няпрытомнасьці, паліцыянты любяць рабіць паляваньне. Але ўжо сабак не хапае, дык страляюць кошак. Гэтак забіў кошку жыхара м-ка Вязынь А. М. паліцыянт Балаховіч, але шкуры ня зьняў, а толькі павесіў забітую кошку на кол.

Калі-ж палепшае нашае жыцьцё? Цяжка і цёмна. Да нас і нашыя паслы ня едуць. Толькі і знали іх, калі выбіралі, а цяпер мы забыліся іх, а яны нас. Трэба, панове паслы, завітаць і ў наш куток.

С. Саха.

Вельмі просім паважаных нашых падпісчыкау, пераменяючых месца свайго жыцьця, паведамляць аб гэтым адміністрацыю, падаючы новы адрас.

Занядбаньне гэтага пацягвае за сабою беспатрэбную высылку газэты.

Адміністрацыя.

Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.